

Rampbestrijdingsplan Hoogwater Maas Limburg 2016 - 2019

Versie : concept 1.0

11 oktober 2016

Vastgesteld door:

**Veiligheidsdirectie van
Veiligheidsregio Limburg-Noord**

Dhr. T. van Lieshout

**Veiligheidsdirectie van
Veiligheidsregio Zuid- Limburg**

Dhr. F. Klaassen

**Algemeen Bestuur van
Veiligheidsregio Limburg-Noord**

Dhr. A. Scholten

**Algemeen Bestuur van
Veiligheidsregio Zuid- Limburg**

Mevr. A. Penn-te Strake

Inhoud

INLEIDING	3
DEEL A: BESTUURLIJKE KADERS	4
A1: LEIDING & COÖRDINATIE	4
A1.2 JURIDISCHE BESLUITEN	4
A1.3 VERANTWOORDELIJKHEID DIJKEN/WATERKERINGEN	4
A1.4 VERANTWOORDELIJKHEID STREMMING SCHEEPVAART MAAS	4
A1.5 ONTRUIMEN EN EVACUATIE	5
A1.6 UITWERKING OVERIGE INDIVIDUELE PARTNERS	5
A.1.7 BIJSTAND	5
A1.7 BEHEER	5
A1.8 OEFENEN	5
A1.9 BESTUURLIJKE NETWERKKAARTEN	5
DEEL B: OPERATIONELE KADERS	6
B1: MELDING EN ALARMERING / OP- EN AFSCHALING	6
B1.1 OPSCHALING	6
B1.2 AFSCHALING	6
B2: LEIDING EN COORDINATIE	8
B2.1 OPERATIONEEL TEAM	8
B2.2 CRISISCOMMUNICATIE	8
B2.3 UITWERKING MELDKAMER	8
B2.4 INFORMATIEMANAGEMENT	8
B2.5 VERGADERCYCLUS HOOGWATER SCENARIO	9
B2.6 EVACUATIE	9
B2.7 NAZORG HOOGWATER	10
B3: SCENARIO'S	12
B3.1 STANDAARD HOOGWATER	12
B3.2 FALEN OPBOUW HOOGWATERBEVEILIGING	12
B3.3 OVERSTROMING / OVERLOPEN WATERKERINGEN	13
B3.4 DIJKDOORBRAAK	14
B3.5 POLDEREFFECTEN (KWELWATER EN GEBIEDSEIGEN WATER)	15
DEEL C: LIJST VAN BIJLAGEN EN ONDERLIGGENDE DOCUMENTEN.....	16

Inleiding

Voor u ligt het rampbestrijdingsplan hoogwater Maas (RBP HWM) Limburg 2016-2019 voor de veiligheidsregio's Limburg-Noord en Zuid-Limburg. Dit plan is opgesteld naar aanleiding van de bestuurlijke wens in beide Veiligheidsregio's om een specifiek plan te hebben voor de hoogwaterproblematiek rondom de Maas en het operationeel worden van de meldkamer Limburg op 17 oktober 2016, waardoor zoveel mogelijk afstemming in de planvorming wenselijk is.

Hoogwater in de Maas kan worden beschouwd als een ramp of ongeval, waarvan de plaats, de aard en de gevolgen grotendeels voorzienbaar zijn. Hoogwater wijkt zodanig af van de reguliere rampenbestrijding en crisisbeheersing, zowel qua tijdsverloop als qua verantwoordelijkheden, dat de besturen van de Veiligheidsregio's hebben aangegeven dat een rampbestrijdingsplan moet worden vastgesteld voor hoogwater in de Maas.

Rondom de Maas zijn diverse voorzieningen getroffen om wateroverlast te voorkomen, maar dijken kunnen overstromen of waterkeringen kunnen bezwijken. Het is noodzakelijk dat de veiligheidsregio's adequaat zijn voorbereid op dergelijke incidenten, in nauwe samenwerking met de overige organisaties in het speelveld, zoals de gemeenten, Rijkswaterstaat, Waterschap Limburg en de politie.

Doelstellingen

Het RBP HWM Limburg heeft drie belangrijke doelstellingen:

1. Het vastleggen hoe de coördinatie tussen de betrokken actoren bij een hoogwatersituatie verloopt.
2. Het beschrijven van omvang en effecten van de verschillende hoogwaterscenario's
3. Het vastleggen van de voorbereide acties en taken bij het optreden van hoge waterstanden in de Maas.

Reikwijdte plan

Het RBP HWM Limburg is opgesteld om de gevolgen van hoogwater in het Limburgse deel van de Maas zoveel mogelijk te beperken en te bestrijden. De Maas loopt achtereenvolgens in Limburg door de gemeenten Eijsden-Margraten, Maastricht, Meerssen, Stein, Sittard-Geleen, Echt-Susteren, Maasgouw, Roermond, Leudal, Beesel, Peel en Maas, Venlo, Horst aan de Maas, Bergen, Venray, Gennep en Mook en Middelaar.

Dit RBP dient als kapstok voor alle monodisciplinaire planvorming die door de individuele partners voor hoogwatersituaties wordt opgesteld.

Leeswijzer

Het RBP HWM Limburg bestaat uit drie onderdelen:

- Deel A, bestuurlijke kaders, beschrijft het beleidskader dat van toepassing is op de organisatie van de hoogwaterbestrijding.
- Deel B, operationele kaders, beschrijft de scenario's en de voorwaardenscheppende processen.
- Deel C, de bijlagen (multidisciplinaire inzetkaart, multidisciplinaire actielijst hoogwater Maas en overige multi- of monodisciplinaire documenten en draaiboeken) beschrijven het multidisciplinaire totaaloverzicht van de te ondernemen acties en de monodisciplinaire uitwerking van de processen.

Vaststelling

- Deel A wordt vastgesteld door het algemeen bestuur van de veiligheidsregio Limburg-Noord en het algemeen bestuur van de veiligheidsregio Zuid-Limburg.
- Deel B wordt vastgesteld door de veiligheidsdirectie van de veiligheidsregio Limburg-Noord en de veiligheidsdirectie van de veiligheidsregio Zuid-Limburg.
- Deel C wordt vastgesteld door de regiegroep van de veiligheidsregio Limburg-Noord en de programma-organisatie van de veiligheidsregio Zuid-Limburg. De monodisciplinaire bijlagen worden vastgesteld door de kolommen. Het "Convenant hoogwaterberichtgeving en prognoses" is in de bijlagen opgenomen maar is eerder vastgesteld door het algemeen bestuur van de veiligheidsregio Limburg-Noord, het algemeen bestuur van de veiligheidsregio Zuid-Limburg en Rijkswaterstaat.

Deel A: Bestuurlijke kaders

A1: Leiding & coördinatie

A1.1 Opschaling

De opschaling zal verlopen via de Gecoördineerde Regionale Incidentbestrijdings Procedure (GRIP) en wordt gebaseerd op de prognose van de waterafvoer bij het meetpunt Sint Pieter.

Bij hoogwater wordt in principe geen Commando Plaats Incident (CoPI) ingericht, tenzij er zich lokaal problemen voordoen waarvoor een CoPI noodzakelijk is. De regionale operationele teams worden bij hoogwater Maas uitgebreid met liaisons van Rijkswaterstaat en het Waterschap Limburg. De voorzitter van het waterschap Limburg en de liaison RWS worden standaard uitgenodigd om deel uit te maken van de (G/R)BT's van de VRLN en VRZL.

A1.2 Juridische besluiten

A.1.2.1 Convenant hoogwaterberichtgeving

Een adequate hoogwaterbestrijding is niet mogelijk zonder registratie en voorspelling van de waterstanden. De hulpverleningsdiensten en de gemeenten in de regio baseren hun activiteiten uitsluitend op de voorspellingen zoals die worden gedaan door Rijkswaterstaat op basis van afspraken in het tussen de Limburgse veiligheidsregio's en Rijkswaterstaat afgesloten convenant. Dit convenant is terug te vinden in deel C, bijlagen.

A1.3 Verantwoordelijkheid dijken/waterkeringen

Op basis van de waterwet heeft het waterschap Limburg de zorgplicht voor het beheren van de primaire waterkeringen in de provincie Limburg en daarmee de verantwoordelijkheid voor de staat van de dijken en de waterkeringen. Het behoort dan ook tot hun verantwoordelijkheid om alle activiteiten in de bestrijding van wateroverlast bij hoogwater vooraf te beschrijven en vast te leggen in een calamiteitenplan. De activiteiten betreffen o.a. het dichtzetten van coupures, het plaatsen van demontabele keringen, het plaatsen van (kwel)waterpompen en het organiseren van een adequate dijkbewaking. Knelpunten en onvoorziene situaties worden ingebracht in het operationele team van het Waterschap Limburg (Waterschap OT), zodat waar nodig gezamenlijk tijdig actie kan worden ondernomen.

A1.4 Verantwoordelijkheid stremming scheepvaart Maas

Een stremming van de scheepvaart op de Maas ten gevolge van hoogwater komt alleen aan de orde indien daar zeer ernstige redenen voor zijn. Stremming kan bijvoorbeeld nodig zijn door het verloop van het hoogwater, de feitelijke toestand van de dijken en eventuele bedreigde gebieden langs de Maas.

Omstandigheden:

Bij passage van bouwwerken langs de vaargeul, die ten gevolge van het hoge water in het water staan, is de scheepvaart reglementair verplicht hinderlijke golfslag te vermijden. Bij hoogwater zal de vaarwegbeheerder hierop attenderen en toezien op de naleving. Zodra de door de scheepvaart veroorzaakte waterbeweging desondanks een bedreiging vormt voor de bouwwerken (kassen, bedrijfsgebouwen en woonhuizen) kunnen, op verzoek van het plaatselijk gezag, door de vaarwegbeheerder, de Hoofdingenieur-Directeur (HID) van Rijkswaterstaat (RWS) Zuid Nederland, verdere beperkingen aan de scheepvaart worden opgelegd zolang de golfslag de gebouwen bedreigt.

Procedure:

Indien de dijkbeheerder, het waterschap of een andere belanghebbende overheid meent dat het nodig is een vaarverbod in te stellen dan neemt deze contact op met de betrokken vaarwegbeheerder, de HID RWS Zuid Nederland.

Deze toetst het verzoek aan de daarvoor geldende beleidslijn en eventueel andere ter beschikking staande gegevens. Komt hij tot de conclusie dat vaarbeperkingen of een vaarverbod voor (delen van) de onder zijn verantwoordelijkheid staande vaarweg noodzakelijk zijn, dan neemt hij daartoe als bevoegde autoriteit een besluit en informeert de scheepvaart en de beheerders.

Bij het opheffen van het verbod informeert hij eveneens de scheepvaart en de beheerders.

A1.5 Ontruimen en evacuatie

Een acute ontruiming wordt zo nodig gerealiseerd op basis van het regionaal Crisisplan (proces ordehandhaving).

Daarnaast is in het regionaal Crisisplan het proces “evacuatie” opgenomen waarvoor de gemeentelijke kolom verantwoordelijk is. Indien evacuatie aan de orde dreigt te komen, dan zal het proces evacuatie binnen bevolkingszorg worden opgestart overeenkomstig de geldende plannen.

Het besluit over evacuatie wordt genomen door de burgemeester van de desbetreffende gemeente of, ingeval van een GRIP 4 situatie, door de voorzitter van de Veiligheidsregio. Het ROT heeft in dit kader een adviserende functie en maakt bij het formuleren van een advies over al-dan-niet evacueren een afweging van alle relevante factoren. Omdat het scenario dijkdoorbraak een eigen urgente dynamiek kent, geeft dit plan kaders aan waar rekening mee moet worden gehouden bij de besluitvorming omtrent wel of niet evacueren bij (dreigende) dijkdoorbraak.

A1.6 Uitwerking overige individuele partners

Dit plan beoogt op regionaal niveau afspraken te maken over de organisatie bij hoogwater. Daarnaast zullen alle Maas-gemeenten in Limburg, Rijkswaterstaat en het Waterschap Limburg hun activiteiten beschrijven in eigen draaiboeken / actieplannen hoogwater. Deze draaiboeken / actieplannen dienen afgestemd te zijn op de afspraken in dit Rampbestrijdingsplan en dienen te worden vastgesteld door de desbetreffende organisaties zelf.

De acties die van invloed zijn op meerde partijen worden opgenomen in de multidisciplinaire actie lijst die in Deel C is toegevoegd.

A.1.7 Bijstand

Indien bijstand gewenst is van partners als bijvoorbeeld defensie of het LOCC (Landelijk Operationeel Coördinatie Centrum) dan dient deze conform de reguliere procedure aangevraagd te worden. Een overzicht van de afspraken met defensie en de beschikbare middelen staat in de Catalogus Nationale Operaties van het ministerie van Defensie.

A1.7 Beheer

- Deel A (bestuurlijk deel) van het rampbestrijdingsplan hoogwater Maas dient minimaal eens per 3 jaren te worden herzien en bijgewerkt. Ook na voltooiing van de Maaswerken blijft dit noodzakelijk door de verwachte klimaatveranderingen. Indien gewijzigde omstandigheden daartoe aanleiding geven, wordt het plan tussentijds geactualiseerd. Voorstellen hiertoe alsmede het beheer van het RBP worden gedaan door de te formeren interregionale werkgroep Hoogwater Maas Limburg die het plan jaarlijks toetst op actualiteit.
- Deel B (operationele deel) is onderhevig aan constante verandering. Operationele wijzigingen in dit deel kunnen derhalve tussentijds door de Veiligheidsdirectie worden vastgesteld.
- Deel C (bijlagen). De multidisciplinaire inzetkaart en de multidisciplinaire actielijst worden beheerd door de werkgroep Hoogwater Maas Limburg. De overige relevante documenten die per kolom zijn opgesteld, worden door de desbetreffende kolom beheerd en aangepast. Doordat de aard van de Maas voortdurend veranderd als gevolg van werkzaamheden is het van belang om deze documenten ieder jaar te controleren op hun actualiteit.

A1.8 Oefenen

Minimaal eens per drie jaar dient het rampbestrijdingsplan multidisciplinair te worden beoefend, waarbij het wordt getoetst op juistheid, volledigheid en bruikbaarheid.

A1.9 Bestuurlijke netwerkkaarten

De bestuurlijke netwerkkaarten beschrijven de complexe bestuurlijke verantwoordelijkheden en verplichtingen in crisisbeheersing op vele gebieden. Ze bieden een oriëntatiepunt waarmee verantwoordelijke bestuurders en beleidsteams tijdens een (dreigende) crisissituatie hun eigen besluitvorming en aanpak kunnen vormgeven.

Voor hoogwater situaties zijn de volgende bestuurlijke netwerkkaarten van toepassing:

- 3: Oppervlaktewater en waterkering;
- 5: Milieu;
- 8: Binnenvaart.

Deze zijn terug te vinden op www.ifv.nl.

Deel B: Operationele kaders

B1: Melding en alarmering / Op- en afschaling

In deze paragraaf is de op- en afschaling beschreven zoals die geldt voor de diverse scenario's binnen dit rampbestrijdingsplan.

B1.1 Opschaling

Meldkamer Limburg

Zodra de meldkamer Limburg de attendering van 1000 m³/sec ontvangt van Rijkswaterstaat, zal de meldkamer de IM-ROT van beide Limburgse veiligheidsregio's alarmeren. Deze nemen beide contact op met de hoogwatercoördinatoren van Rijkswaterstaat en Waterschap Limburg en verwerken de verkregen informatie ieder voor hun eigen regio in het landelijk crisismanagement systeem conform het format in de bijlagen in deel C.

Vervolgens alarmeert de meldkamer Limburg alle relevante functionarissen in beide Limburgse Veiligheidsregio's conform het alarmeringsschema in de bijlagen in deel C en verwijst in het alarmeringsbericht naar het landelijk crisismanagement systeem.

Als de waterafvoer blijft stijgen, zullen respectievelijk de voorwaarschuwing en de alarmering van Rijkswaterstaat op dezelfde wijze door de IM-ROT worden verwerkt in het landelijk crisismanagement systeem. De meldkamer Limburg alarmeert de in aanmerking komende functionarissen en verwijst in het alarmeringsbericht naar het landelijk crisismanagement systeem.

Zodra Rijkswaterstaat meldt dat de afvoer bij Sint Pieter 2000 m³/s heeft bereikt, zal worden opgeschaald naar GRIP 2 conform het crisisplan, aangevuld met de liaisons van Rijkswaterstaat en het waterschap.

Voor een standaard hoogwater situatie geldt dat er conform onderstaand schema wordt opgeschaald. De opschaling is gekoppeld aan vooraf bepaalde afvoeren bij St. Pieter. Tevens staat in het schema welke berichten Rijkswaterstaat verstuurt, wat de frequentie van de hoogwaterberichtgeving is, naar welk GRIP-niveau wordt opgeschaald, welke landelijke kleurfasering hierbij hoort en wat de frequentie van het voorkomen van de betreffende waterafvoer is.

Afvoer Sint Pieter	Type bericht van RWS (Convenant RWS – Limburgse veiligheidsregio's)	GRIP	Kleurfasering landelijk (Landelijk draaiboek hoogwater en overstromingen)	Frequentie
800 m ³ /s	Start statusberichtgeving	0	Groen	-
1000 m ³ /s	Attendering		Geel	1 x per jaar
1250 m ³ /s	Voorwaarschuwing			
1500 m ³ /s	Alarmering Hoogwaterbericht 2 x per dag	2	Oranje	1 x per 5 jaar
2000 m ³ /s	Hoogwaterbericht 3 x per dag			
2500 m ³ /s	Hoogwaterbericht 4 x per dag	4	Rood (2600 m ³ /sec)	1 x per 25 jaar
3400 m ³ /s			Maatgevend Hoogwater (MHW)	1 x per 250 jaar

Indien noodzakelijk kan van deze standaard opschaling worden afgeweken. Een overzicht van de alarmeringen bij de fases is opgenomen in de bijlagen in deel C.

B1.2 Afschaling

Bij afschaling moet er rekening mee worden gehouden dat het enkele dagen duurt voordat de hoogwatergolf beide regio's heeft verlaten:

- Zuid-Limburg: afschalen bij daling tot onder 800 m³/s bij Stevensweert;
- Limburg-Noord: afschalen bij daling tot onder 800 m³/s bij Mook.

Afschalen kan pas indien:

- de hoogwater golf de laatste gemeente in de Veiligheidsregio is gepasseerd;

- er géén behoefte meer is vanuit de individuele gemeenten of kolommen aan multidisciplinaire samenwerking en/of ondersteuning.

Let op! Nadat de hoogwatergolf de veiligheidsregio is gepasseerd, kunnen er nog vele belangrijke operationele en bestuurlijke knelpunten zijn. Bijvoorbeeld:

- kwelwater
- terugkeer bevolking
- herhuisvesting
- voedselvoorziening
- gezondheid
- herstel infrastructuur
- milieu
- opruimwerkzaamheden
- financiële afhandeling.

Deze knelpunten zullen worden opgepakt in het proces nazorg, waarvoor de gemeenten de primaire verantwoordelijkheid hebben.

Het ROT stelt bij afschaling een overdrachtsdocument op met daarin de restpunten en de punten die tijdens de nazorg fase nog moeten worden afgehandeld. Tevens zal standaard na afschaling een evaluatie van het hoogwater plaatsvinden.

B2: Leiding en Coördinatie

B2.1 Operationeel Team

Bij een afvoer van 2000 m³/s bereikt of 2250 m³/s binnen 12 uur bij St. Pieter, komt in beide veiligheidsregio's het ROT bij elkaar. Dit wordt uitgebreid met liaisons van Rijkswaterstaat en het waterschap Limburg.

De taak van het ROT is het inventariseren van knelpunten en ondersteuning leveren aan gemeenten en andere relevante organisaties bij de knelpunten die zij ervaren. Daarnaast zal in geval van schaarste een voorstel in de prioritering van middelen worden gemaakt ter besluitvorming in het RBT.

Aandachtspunt: *aangezien hoogwater situaties doorgaans meerdere dagen duren, dient iedere kolom zo snel mogelijk een vervangingsschema op te stellen voor de vervanging van het personeel.*

B2.2 Crisiscommunicatie

Hoogwater wordt gekenmerkt door de betrokkenheid van zeer veel diensten, disciplines en burgers, die enerzijds allen informatie willen geven en anderzijds allen informatie willen ontvangen. Afstemming van berichtgeving tot eenduidige voorlichting is essentieel teneinde het gehele bestrijdingsproces niet te frustreren.

Totdat er een ROT wordt geformeerd, communiceert iedere discipline uitsluitend over het eigen domein.

Vanaf 2000 m³/s, wanneer het ROT wordt opgeroepen, vervult de veiligheidsregio de regierol en zal de veiligheidsregio door middel van het proces crisiscommunicatie de communicatie verzorgen namens de hulpdiensten, gemeenten, waterschappen en Rijkswaterstaat. Waar mogelijk zullen de partners een communicatieliasion per veiligheidsregio afvaardigen in de crisiscommunicatie overeenkomstig de reguliere afspraken.

Alle partners die voor hun eigen discipline willen communiceren dienen hun boodschap vooraf af te stemmen met de Veiligheidsregio, om te borgen dat dit in lijn ligt met de gewenste communicatie strategie zoals die door de veiligheidsregio is bepaald.

B2.3 Uitwerking Meldkamer

In deel C, bijlagen "Instructie meldkamer" is de werkwijze van de meldkamer tijdens een hoogwater situatie opgenomen.

B2.4 Informatiemanagement

Tijdens een hoogwater situatie zal de werkwijze van het proces informatiemanagement afwijken van reguliere incidenten. Hieronder staat per functie / kolom beschreven waarin de werkwijze afwijkt.

Informatiemanager ROT

Vanaf het moment dat GRIP 2 wordt afgekondigd, functioneert informatiemanagement volgens de reguliere procedures van de GRIP-structuur, met twee bijzonderheden:

1. De liaisons van Rijkswaterstaat en Waterschap Limburg spelen een cruciale rol bij het duiden van hoogwater gerelateerde informatie. De IM-ROT betreft deze liaisons daarom intensief bij de beeldvorming.
2. De IM-ROT maakt gebruik van de formats in de bijlagen in deel C om de informatiebehoefte voor de beeldvorming te structureren.

Hulpmiddelen duiden hoogwater situatie

Om de situatie te kunnen duiden kan de informatiemanager ROT gebruik maken van de volgende hulpmiddelen:

- Inundatiefilmpjes (De hoogwaterfilmpjes mogen in de besluitvorming in ROT/GBT/RBT uitsluitend worden gebruikt als deze worden geduid door deskundigen uit de waterkolom.);
- Multidisciplinaire inzetkaart;
- Multidisciplinaire actielijst;
- Hoogwater kaart.

Werkwijze Oranje Kolom

Op het moment dat regionaal wordt opgeschaald naar een ROT (2000 m³/s bereikt of 2250 m³/s binnen 12 uur), dient in iedere gemeente een TBZ actief te zijn, welke na iedere vergadering een sitrap naar de sectie bevolkingszorg in het ROT stuurt. Het format voor deze sitrap zit in de bijlagen in deel C.

De sectie bevolkingszorg in het ROT verwerkt de informatie uit de updates van de gemeenten tot een gezamenlijk beeld bevolkingszorg. In deze updates worden minimaal de volgende onderdelen vermeld:

- Knelpunten in de gemeenten;
- Verwachte situatie.

De sitraps worden daarnaast door de sectie bevolkingszorg per gemeente opgeslagen in het LCMS. Voor de Veiligheidsregio Limburg-Noord geldt, dat de sectie bevolkingszorg zal worden aangevuld met de HTO- Informatiemanagement, welke normaliter in het TBZ zitting neemt. In het TBZ neemt de LCMS-medewrker de rol van informatiemanagwer op zich.

Waterkolom

Tijdens een hoogwater situatie zal een tabblad in LCMS worden aangemaakt voor de waterkolom. Dit tabblad zal gevuld worden door de informatiemanager van het ROT. In het tabblad zal alle relevante multidisciplinaire informatie namens de waterkolom worden opgenomen. Zij dragen er zorg voor dat dit wordt aangeleverd bij de informatiemanager van het ROT.

B2.5 Vergadercyclus hoogwater scenario

Voor de hoogwaterfasen oranje en rood geldt een vergadercyclus omdat de voorspellingen van Rijkswaterstaat op vaste momenten worden gegeven conform het convenant hoogwaterberichtgeving. Hierbij dient in acht te worden genomen dat deze vergaderklok een richtlijn is en de Operationeel leider indien hij dat wenselijk acht, hier van kan afwijken.

In onderstaande vergaderklok zijn de tijden aangegeven waarop wordt vergaderd. In aanvulling op de vergaderklok bepalen de overige crisispartners zelf de verdere noodzaak tot vergaderen.

Afvoer Sint Pieter	GRIP	Fase	T i j d s t i p			
			Berichtgeving	TBZ vergadering	ROT vergadering	RBT vergadering
800 m ³ /s	0	Groen	-	Naar eigen inzicht gemeente	Geen ROT	Geen RBT
1000 m ³ /s						
1250 m ³ /s						
1500 m ³ /s						
2000 m ³ /s	2	Oranje	08.00 14.00 20.00	08.30 14.30 20.30	09.30 15.30 21.30	10.30 Overleg OL + VZVR + betrokken BGM's
2500 m ³ /s	4	Rood	08.00 14.00 20.00 02.00	08.30 14.30 20.30 02.30	09.30 15.30 21.30 03.30	10.30 16.30 22.30 04.30

B2.6 Evacuatie

Bij een hoogwatersituatie of mogelijke dijkdoorbraak waarbij gebieden worden bedreigd, dient rekening te worden gehouden met een mogelijke evacuatie van deze gebieden.

De eerste stap die hierbij dient te worden gezet, is het inzichtelijk maken tot waar het water komt en hoe groot het gebied is dat wordt bedreigd. RWS / waterschap dient hiertoe een berekening te maken. Dit duurt ongeveer 2 a 3 uur. Hierbij dient rekening te worden gehouden met waterkracht, hoogte, duur en de weersomstandigheden.

Vervolgens dient door de kolommen in kaart te worden gebracht welke kwetsbare objecten in het bedreigde gebied liggen en welke gevolgen kunnen optreden bij een dijkdoorbraak of door de hoogwater golf. Bij deze objecten valt te denken aan:

- Kwetsbare objecten, zoals zieken-, verzorgings- en bejaardenhuizen en gebouwen met functies in openbare orde en veiligheid
- Kwetsbare individuen, zoals thuiswonende zorgbehoefigen of inwoners die afhankelijk zijn van een goede stroomvoorziening
- Agrarische bedrijven met vee
- Riolering
- Verkeersroutes
- Elektriciteitsstations
- Gasknooppunten
- GSM masten

Een compleet overzicht waar aan gedacht dient te worden is opgenomen in de bijlagen van deel C "hulpmiddel besluitvorming evacuatie".

Evacuatie Mensen

Voor de inventarisatie van zorgbehoevenden is veel tijd vereist (huisartsen spelen hierbij een belangrijke rol). In weekenden kan een dergelijke inventarisatie problematisch zijn. Een tijdige berekening door RWS/waterschap is daarom van cruciaal belang voor de GHOR. GHOR acties moeten zo mogelijk 24 uur van tevoren worden ingezet.

Evacuatie vee

Indien agrarische bedrijven met vee worden bedreigd, dient de evacuatie van vee te worden voorbereid. Dit is onmogelijk zonder intensieve samenwerking met de agrarische sector. In de coördinatieteams dienen daarom liaisons van de agrarische wereld te worden opgenomen. De "Leidraad voor het evacueren van vee" van het ministerie van Economische Zaken beschrijft de taken en bevoegdheden van de betrokken partijen.

Nadat dit in beeld is gebracht dienen deze gegevens worden ingevuld in de evacuatie tool in bijlage 2. Indien daaruit komt dat een bepaald gebied of bepaalde groepen personen of dieren geëvacueerd moet worden, zal het proces evacuatie worden opgestart.

B2.7 Nazorg hoogwater

Na extreem hoge waterstanden en zeker na een daadwerkelijke overstroming of dijkdoorbraak, werken de gevolgen voor de crisispartners nog geruime tijd door. Alle partijen zijn in het gebied actief, elk met de eigen taken en verantwoordelijkheden. De schade moet worden geïnventariseerd en het gebied moet veilig en watervrij worden gemaakt. Om de waterkeringen weer veilig te maken worden maatregelen voorbereid en uitgevoerd. Hiervoor is intensieve afstemming en coördinatie met alle betrokken partijen noodzakelijk.

Watervrij maken van het overstroomd gebied

Als de situatie stabiel is kan er begonnen worden met het herstellen van het gebied. De eerste stap hierin is het watervrij maken van het gebied. Dit bestaat uit de volgende activiteiten:

Inventariseren situatie en capaciteit bepalen:

- Lokaliseren bressen / doorsteken
- Bepalen van de stroomsnelheid, de omvang van het ondergelopen gebied en waterhoogtes.
- Capaciteit bepalen aanwezige gemalen, bijvoorbeeld de rioolgemalen van de gemeenten. (in overleg met de gemeenten en Waterschapsbedrijf Limburg, WBL)
- Pompcapaciteit bepalen
- Bepalen beschikbare capaciteit aan noodpompen in en buiten het gebied
- Inventariseren capaciteit van waterafvoer onder vrij verval

Organiseren noodbeheer en gemalen:

- Waarborgen continuïteit van het beheer van de gemalen en pompen
- Activeren noodpompen en gemalen
- Lokale voorzieningen treffen voor het operationeel maken van noodpompen
- Verdelen noodpompen over het gebied / prioriteren van gebieden (ook afhankelijk van behoefte vanuit de veiligheidsregio)
- Plaatsen en operationaliseren noodpompen

Herstellen van waterkeringen

Het waterschap kan starten met de herstelwerkzaamheden zodra het gebied / dijkkring weer watervrij is. Het waterschap Limburg stelt een plan van aanpak op en er wordt op korte termijn gestart met de herstelwerkzaamheden. De dijkkring moet te allen tijde gesloten zijn voor een nieuw hoogwater met een definitieve of een noodkering.

Regionaal operationeel Team:

In de nazorg fase zal het ROT in afgeslankte vorm actief blijven, indien hier behoefte aan is bij de kolommen. Het ROT blijft actief om te voorkomen dat partijen bij alle individuele gemeenten aan moeten sluiten in het kader van het nazorg proces.

Het is in deze fase te overwegen om de algemeen commandant Bevolkingszorg te laten optreden als voorzitter van het ROT.

Waterschap:

Het waterschap Limburg heeft haar eigen monodisciplinaire activiteiten met betrekking tot de nazorg na hoogwaterincidenten. Deze maatregelen bestaan uit de volgende onderdelen:

- Afbreken preventieve maatregelen;
- Opruimen zwerfvuil in beken en bij keringen;
- Inspectie en schade-afhandeling;
- Bij een doorbraak: zorgdragen dat de continuïteit van de organisatie is geborgd (pompcapaciteit, bemensing);
- Watervrij maken overstroomd gebied;
- Afbouwen maatregelen;
- Monodisciplinaire evaluatie.

Een uitgebreidere beschrijving van deze processen is terug te vinden in het Bestrijdingsplan Hoogwater Maas van het waterschap Limburg.

Rijkswaterstaat:

Bij Rijkswaterstaat is nazorg opgesplitst in twee verschillende onderdelen. Hierbij gaat het om:

1. Het opruimen van het zwerfvuil binnen het beheergebied op haar eigen terreinen op de oever en uiterwaard. Het doel daarbij is de verschillende functies van de rivier, onder andere veiligheid voor vaartuigen en kunstwerken, te waarborgen.
2. Analyse/duiding van gevaar risico's en advies over het achtergebleven rivierslib via MOD en/of RIVM

Een uitgebreidere beschrijving van deze processen is terug te vinden in het Richtlijnenboek Watermanagement van Rijkswaterstaat dat op Veiligheidsnet zijn geplaatst.

Bevolkingszorg:

Bevolkingszorg start het reguliere nazorgtraject en opent, indien dat noodzakelijk wordt geacht, schadeloketten waar de burgers en bedrijven hun schade kunnen melden.

De gemeente beoordeelt vervolgens wie verantwoordelijk is voor de afhandeling van de schade.

Overige kolommen:

Voor de overige kolommen geldt dat zij terugvallen op de reguliere nazorgplannen en het rampbestrijdingsproces Nazorg waarvoor bevolkingszorg verantwoordelijk is.

B3: Scenario's

Beginnend hoogwater

Bij het begin van hoogwater in de Maas zijn om diverse redenen al lang voor het bereiken van de maatgevende rivierafvoer 1/250 aanvullende preventieve maatregelen nodig om de waterkerende functie adequaat te kunnen vervullen.

Deze maatregelen zijn als acties opgenomen in de draaiboeken van gemeenten, Rijkswaterstaat en Waterschap Limburg. Voor al deze preventieve maatregelen is een sluitpeil bepaald zodat bekend is bij welke afvoer en peil van het bovenstrooms gelegen meetpunt de actie gereed dient te zijn.

Algemene maatregelen bij een hoogwater zijn:

- Afsluiten wegen buitendijks;
- Uit de vaart nemen veerdiensten;
- Ontruimen woningen en bedrijven buitendijks;
- Evacueren vee

Preventieve maatregelen aan de waterkeringen zijn:

- Bedienen afsluiters;
- Installeren/activeren pompen;
- Dichtzetten coupures;
- Opbouwen demontabele keringen;
- Uitvoeren noodplannen;
- Inspectie Dijkwachtorganisatie.

Door de activiteiten in het Maasstroomgebied (zoals de Maaswerken en het Hoogwaterbeschermingsprogramma) verandert de relatie tussen afvoeren en de waterstand van de rivier in de loop der tijd, zeker nog tot 2025. Bij de uitvoering van maatregelen wordt daarom gebruik gemaakt van de gegevens over afvoer en waterstanden van meerdere meetlocaties langs de Maas.

Bij toenemende afvoer en de daarbij optredende waterstanden kunnen problemen optreden die het draaiboek te buiten gaan. Op basis van gebiedservaring, beheersinformatie en actuele waarnemingen kan globaal een verwachting worden gemaakt van wat er waar kan gebeuren. Maar onaangename verrassingen zijn nooit uitgesloten.

De zich ontwikkelende omstandigheden zullen het in toenemende mate noodzakelijk maken om informatie te hebben en te analyseren, vlot de juiste beslissingen te nemen en onder vaak moeilijke omstandigheden noodmaatregelen uit te voeren. En dat in situaties die weliswaar ten dele voorspelbaar zijn en voorbereid kunnen worden, maar uiteindelijk in grote mate gedictieerd worden door actuele omstandigheden. Op hoofdlijnen onderscheiden we een vijftal scenario's die kunnen leiden tot incidenten of zelfs een crisis of ramp.

B3.1 Standaard hoogwater

In dit scenario stijgt het water, lopen de uiterwaarden vol en worden gebieden in het buitengebied onbereikbaar. In de Multi-actielijst is opgenomen bij welke afvoeren en peilen er maatregelen genomen worden die multidisciplinair relevant zijn. Ook is bekend bij welke afvoeren en peilen de gesloten dijkkringen om kernen van dorpen en steden niet meer bereikbaar zijn, zoals de dijkkringen 59 Bergen, 91 Itteren en 92 Borgharen. Vrijwillige evacuatie van zorgbehoeftigen is een actie die voordat het hoogwater zich voordoet, wordt opgestart.

De gemeenten hebben de kwetsbare objecten binnen hun grondgebied geïnventariseerd. Uit deze inventarisatie heeft de gemeente een overzicht van te nemen maatregelen gegenereerd. Deze zijn uitgewerkt in de gemeentelijke actieplannen.

B3.2 Falen opbouw hoogwaterbeveiliging

Tijdens en na het uitrollen van de preventieve maatregelen worden de waterkeringen gericht geïnspecteerd en gecontroleerd op juiste werking en eventuele storingen. Controle vindt hoofdzakelijk

plaats tijdens de inspectieronden van de Dijkwachtorganisatie van het waterschap, maar ook andere medewerkers van het waterschap, hulpverleners en omwonenden zijn alert en kunnen (storings) meldingen doen. Ook kan het voorkomen dat op locaties waar preventieve maatregelen zijn genomen deze teniet zijn gedaan door vandalisme of diefstal. Maar het kan ook al mis gaan bij de uitvoering van de preventieve maatregelen zoals het niet functioneren van terugslagkleppen en afsluiters waardoor er sprake is van instroom van Maaswater binnen de dijkkring. Het niet tijdig kunnen dichtzetten van coupures of demontabele keerwanden, het niet tijdig realiseren van noodplannen en dergelijke kan allemaal leiden tot het instromen van Maaswater binnen de dijkkring.

Alle meldingen hier over die binnen komen bij de diverse partners die met preparatie bezig zijn dienen centraal verzameld te worden in het ROT. Voor de waterkolom geldt, dat zij deze knelpunten doorgeven bij de informatiemanager van het ROT. Voor de knelpunten die ontstaan bij de opbouw van keringen door de gemeentelijke kolom geldt, dat deze worden doorgegeven aan sectie bevolkingszorg.

Voor het bepalen van de vervolgacties heeft het ROT behoefte aan de volgende informatie:

- Is bekend bij welk peil in de Maas overlast optreedt en is dit peil al bereikt.
- Zo nee, hoeveel ruimte en tijd is er nog om herstelmaatregelen uit te voeren.
- Zo ja, wat is het schadebeeld en hoe groot is en wordt mogelijk het effectgebied.

Voor diverse varianten noodmaatregelen zijn instructiekaarten te raadplegen via de website: <http://v-web002.deltares.nl/sterktenoodmaatregelen/index.php/Hoofdpagina>

B3.3 Overstroming / overlopen waterkeringen

Een waterkering dreigt te overstromen wanneer de aankomende hoogwatergolf plus eventuele opwaaiing en golfploop hoger is dan de kruinhoogte van de dijk. De aanwezige kruinhoogte van de waterkering is beleidsmatig bekend en waar deze bij toets aan de maatgevende hoogwaterstand, MHW, onvoldoende is, zijn preventieve maatregelen voorbereid om het tekort aan kruinhoogte te ondervangen. Echter door weersomstandigheden, verzakkingen of andere onvoorziene omstandigheden kan de werkelijke kruinhoogte onvoldoende blijken om de actuele of verwachte waterstand volledig te keren. Vaak zal dit in de waaksfeer liggen, met als gevolg geringe overloop of golfoverslag die echter kan leiden tot grotere vervolproblemen als verweking, uitspoeling, verminderde stabiliteit en mogelijk zelfs uiteindelijk een doorbraak. Het is daarom belangrijk dergelijke situaties vroegtijdig te onderkennen en noodmaatregelen te treffen.

Omdat de hoge waterstand van tevoren wordt voorspeld, is er (afhankelijk van de looptijd van de hoogwatergolf) meestal tijd om nog maatregelen te nemen. Bij een **standaard** golf is de tijd tussen 1000 m³/s St. Pieter en 2000 m³/s 24 uur en weer 22 uur later 2500 m³/s. Met behulp van de Hoogwatercheck kan een indicatie worden gekregen van de omvang en snelheid van een eventuele dreigende overstroming. Bij een dreigende overstroming zullen in het Regionaal Beleidsteam beslissingen worden genomen over evacuatie en/of andere noodzakelijke maatregelen. Er zijn echter bij een dreigende overstroming ook specifieke vraagstukken voor het ROT en RBT van belang.

De waterkolom bestaande uit specialisten van RWS en WsL maken een inschatting van het te verwachten tijdstip en de waarschijnlijke locatie van overstromen. Afhankelijk van de urgentie en benodigde responstijd wordt gelijktijdig een advies opgesteld over eventuele noodmaatregelen en bijbehorende effecten en consequenties. Deze informatie wordt gedeeld met het ROT en RBT.

Op basis van deze informatie neemt het operationeel team en/of beleidsteam beslissingen inzake de prioritering en omvang van de uit te voeren noodmaatregelen. Het waterschap Limburg zal in zijn advisering over de mogelijk toe te passen noodmaatregelen nadrukkelijk beoordelen of deze extra belasting van de waterkering mogelijk is zonder onaanvaardbare extra risico's op falen van de waterkering.

Noodmaatregelen bij onvoldoende hoogte van de waterkering zijn bijvoorbeeld:

- Plaatsen van zandzakken
- Plaatsen van big bags of defencell systeem
- Aanbrengen van stobalen al of niet in een folie
- Aanbrengen van grond (zand of bij voorkeur klei) in een folie
- Technische oplossingen, zoals gebruik maken van het watergate systeem, box barriërs, slamdam, flexibele nooddijken, wegbarriërs (betonnen of stalen vangrails) e.d.

Voor de toepassingsmogelijkheden van noodmaatregelen wordt verwezen naar de instructiekaarten noodmaatregelen en de overzichtslijst beschikbare hulpmiddelen in voorraad bij het WSL of naar de site WIKI noodmaatregelen.

B3.4 Dijkdoorbraak

Een doorbraak is het gevolg van het falen van een of meerdere functionele onderdelen van de waterkering door in werking getreden faalmechanismen. Wanneer een kering doorbreekt ontstaat er een bres als gevolg van snelle instroom van water op dit punt. Het gebied erachter zal naar verwachting snel volstromen gezien de omvang van de dijkringen. De uiteindelijke snelheid waarmee het gebied overstroomt en de omvang (oppervlakte, waterdiepte) is afhankelijk van de duur en het waterstandverloop van het hoogwater en eventuele maatregelen die getroffen worden (dichten van bressen, nooddijken en tijdelijk kering).

Voorafgaand aan een dijkdoorbraak

Tijdens een hoogwatergolf worden periodiek hoogwaterinspecties uitgevoerd door de Dijkwachtorganisatie. Vroegtijdig inzicht in de potentiële faalmechanismen van de waterkering maakt het mogelijk gericht te inspecteren en waar nodig maatregelen te treffen. Toegang tot deze beheers informatie en directe koppeling ervan met actuele waarnemingen is in een hoogwatersituatie essentieel om voorkomende situaties snel te analyseren en adequaat beslissingen te kunnen nemen. Waar verschillende faalmechanismen eerder nog apart konden worden onderscheiden en bestreden, kunnen overloop, erosie en piping uiteindelijk leiden tot het calamiteitenscenario van een dreigende doorbraak of zelfs een daadwerkelijke doorbraak.

Ondanks een voorwaarschuwing van een dreigende overstroming of doorbraak, kan de uiteindelijke doorbraak toch op een onverwacht tijdstip of locatie komen en is er weinig of geen tijd om te reageren. De gevolgen kunnen ernstig zijn en als niet tijdig tot evacuatie is overgegaan kan er sprake zijn van een levensbedreigende situatie.

Bij een doorbraak worden de dijkwachten, personeel en hulpverleners geïnstrueerd het gebied te verlaten, voor zover dat nog niet gebeurd was. Inspectie zal deels worden overgenomen bijvoorbeeld door helikopter en/of inzet van F16-vluchten van Defensie (bijstandsaanvraag). Afhankelijk van de aard en omvang kan een extra inspectie worden gedaan om te controleren of de calamiteit zich buiten het direct getroffen gebied verder kan uitbreiden. Via de interne berichtgeving wordt de gehele organisatie ingelicht van de doorbraak en zal men ook elders alert zijn op eventuele (dreigende) doorbraken.

Het is niet realistisch te veronderstellen dat een bres die eenmaal gevormd is binnen afzienbare tijd kan worden gedicht. Op het moment en op de locatie zelf is geen personeel en materieel voorhanden, de algehele bereikbaarheid is naar verwachting slecht en door de hoge stroomsnelheid zijn pogingen de bres te dichten op voorhand vruchteloos. Pas als de stroomsnelheid afneemt zullen maatregelen veilig uitvoerbaar zijn, maar dan is de inundatie al gebeurd. Op basis van geografische informatie, weersverwachting en de gemeten waterstanden of mogelijk op basis van geprepareerde inundatiekaarten, kan een prognose worden gemaakt van de omvang en diepte van de inundatie.

Na de doorbraak moet in het rampgebied rekening worden gehouden met de volgende omstandigheden:

- In het gebied kunnen overlevenden, slachtoffers en verdrinken vee aanwezig zijn,
- Het gebied is mogelijk slecht toegankelijk wegens ondergelopen en beschadigde wegen,
- Schade en instortingsgevaar van gebouwen en andere objecten;
- Afwezigheid van nutsvoorzieningen;
- In toenemende mate milieu hygiënische en gezondheidsrisico's door lekkage van olie, benzine, riolering, rotting, stankoverlast etc.
- Sociale en maatschappelijke ontwrichting.

B3.5 Poldereffecten (kwelwater en gebiedseigen water)

Als gevolg van een langdurig (meerdere weken) aanhoudend hoogwater van de Maas met waterstanden tot net onder de maatgevende kruinhoogte kunnen problemen ontstaan met kwelwater. (waterstroom via de ondergrond onder de waterkering door van buiten- naar binnendijks) Ook door extreme neerslag in het eigen gebied kan sprake zijn van te veel aan water in zowel de rioleringen als de oppervlaktewateren die normaal overstorten of vrij afstromen in de Maas. Doordat deze in een hoogwatersituatie zijn afgesloten kunnen ook hier problemen ontstaan, de aanvoer kan dusdanig zijn dat er sprake is van onvoldoende pompcapaciteit of er treedt overlast op bij onbekende en daardoor onvoorziene locaties. De situatie kan leiden tot wateroverlast en schade aan zowel exterieur en interieur van gebouwen en eventuele vitale infrastructuur raakt buiten gebruik.

Ook hier zullen de ontwikkelende omstandigheden in toenemende mate een beroep doen op de beschikbaarheid en analyse van informatie om de juiste beslissingen te kunnen nemen. Ook de beschikbaarheid van extra pompcapaciteit is in deze situatie allerm minst geborgd, er van uit gaande dat alle eigen middelen al zijn ingezet. De preparatie dient dus gericht te zijn op het:

- Organiseren van extra pompcapaciteit via meerdere noodpompen.
- Waarborgen continuïteit van het beheer van de al geïnstalleerde pompen.
- Lokale voorzieningen treffen voor het operationeel maken van noodpompen.
- Verdelen noodpompen over het gebied / prioriteren van gebieden (besluitvorming via RBT)
- Plaatsen en operationaliseren noodpompen

Indien kwelwater zich voordoet dient op de volgende punten ingezet te worden:

- Op de bekende locaties worden door het Waterschap pompen ingezet en is het pompeil dusdanig afgestemd om wateroverlast aan infrastructuur te voorkomen. Daar waar het niet voor overlast zorgt, wordt het water niet weggepompt. Wellicht wordt zelfs water ingelaten om drukverschil op gevoelige locaties te verminderen waar dit mogelijk is.
- Indien wegen niet meer toegankelijk zijn door het kwelwater, dienen deze door de gemeenten te worden afgesloten.
- Er kan alsnog wateroverlast optreden door kwelwater als de pompen te laat geplaatst zijn, er sprake is van uitval of sprake is van onvoldoende pompcapaciteit door te veel aanbod van kwelwater.

Deel C: Lijst van bijlagen en onderliggende documenten

1. Bijlagen:

- a. MIK (Multidisciplinaire Inzet Kaart)
- b. Meldkamerinstructie Hoogwater Maas
- c. Multidisciplinaire actielijst Limburg-Noord
- d. Lijst + kaart dorpen en wijken evacuatie hoogwater Maas
- e. Hulpmiddel besluit evacuatie
- f. Formats LCMS
- g. Convenant hoogwaterberichtgeving Limburg
- h. Format situatierapportage gemeenten
- i. Instructie Informatiemanager ROT

2. Onderliggende documenten

- a. Lijst van afkortingen
- b. Draaiboeken gemeenten (niet opgenomen in bijlagen)
- c. Draaiboeken hulpdiensten
- d. Draaiboek Hoogwater RWS Zuid Nederland
- e. Draaiboek Hoogwater Maas Roer & Over Maas (geldig tot 1-1-2017)
- f. Calamiteitenbestrijdingsplan Maashoogwater Peel & Maasvallei (geldig tot 1-1-2017)
- g. Crisisbeheersplan Hoogwater Maas waterschap Limburg (vanaf 1-1-2017)
- h. Leidraad voor het evacueren van vee, ministerie van Economische Zaken (vanaf 1-1-2014)